
Bibliografia Literatury Polskiej wg "Literatury Polskiej" G. Korbuta

Biuletyn Polonistyczny 1/2, 28-34

1958

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

to zasadniczo podwaliny pod przyszły gmach historycznoliteracki. Nie ma bowiem historii literatury bez bibliografii, która przecież była na początku... Im lepsza będzie bibliografia, tym lepsza będzie i historia literatury. Podkreślił to już dawno wymownymi słowami twórca „Bibliografii polskiej”, K a r o l E s t r e i c h e r, mówiąc: „N i e b ę d z i e m y m i e ć d o t ą d d o b r e j, g r u n t o w n e j h i s t o r i i l i t e r a t u r y, d o p ó k i n i e b ę d z i e m y m i e ć o p r a c o w a n e j n a s z e j b i b l i o g r a f i i w c a ł e j o b s z e r n o ś c i”.

BIBLIOGRAFIA LITERATURY POLSKIEJ
wg „LITERATURY POLSKIEJ” G. KORBUTA

Komitet Redakcyjny bibliografii literatury polskiej wg „Literatury polskiej” G. Korbuta został powołany do życia w oparciu o uchwałę Komitetu Ministrów do Spraw Kultury z dnia 18 kwietnia 1950 roku. Uchwała została powzięta z inicjatywy Państwowego Instytutu Wydawniczego, wykonanie jej powierzono Instytutowi Badań Literackich, z poleceniem powołania specjalnego Komitetu Redakcyjnego. Zadanie Komitetu zostało określone jako przygotowanie bibliografii „z wprowadzeniem niezbędnych uzupełnień i wykorzystaniem najnowszych badań”.

Na mocy wymienionej uchwały Minister Oświaty /IBL podlegał wtedy Ministerstwu Oświaty/ powołał Komitet Redakcyjny w następującym składzie: prof. Kazimierz B u d z y k - redaktor naczelny; prof. Tadeusz M i k u l s k i - zastępca redaktora naczelnego i kierownik grupy opracowującej bibliografię literatury XVIII wieku; prof. Roman Pollak - kierownik grupy opracowującej bibliografię literatury staropolskiej; Irmina Ś l i w i ń s k a - kierownik grupy opracowującej bibliografię literatury epoki romantyzmu; prof. Zygmunt S z w e y k o w s k i - kierownik grupy opracowującej bibliografię literatury polskiej epoki pozytywizmu; doc. Ewa K o r z e n i e w s k a - kierownik grupy opracowującej bibliografię literatury lat 1914-1939; Stanisław S t u p k i e w i c z - sekretarz Komitetu Redakcyjnego.

Materiał bibliograficzny przydzielony poszczególnym grupom odpowiadał zawartości poszczególnych tomów dzieła G. Korbuta. Personel grup miał liczyć w zasadzie po 5 osób.

Z zadań nałożonych na Komitet wynikła konieczność wprowadzenia następujących zmian w stosunku do dawnego „Korbuta”:

- a/ uzupełnienie listy autorów i wykazu utworów nowymi pozycjami, które były nie znane Korbutowi lub zostały przez niego pominięte,
- b/ usunięcie autorów i utworów, których Korbut wymienia, a którzy nie wiążą się bezpośrednio z historią literatury polskiej,
- c/ uzupełnienie życiorysów nowymi materiałami zgodnie z aktualnym stanem wiedzy,
- d/ uzupełnienie spisu literatury o autorze nowymi opracowaniami wydanymi w latach 1928–1950, tzn. w okresie od poprzedniego wydania „Literatury polskiej” do daty rozpoczęcia prac,
- e/ całkowite opracowanie literatury polskiej lat 1914–1939,
- f/ usunięcie chaotycznego układu autorów według podziału na okresy, podokresy i grupy literackie i zastąpienie go przejrzystym układem alfabetycznym.

Praca została rozpoczęta w maju 1950 r. Kalkulacja wstępna przewidywała zakończenie prac w ciągu 14 miesięcy, a objętość nowego wydania „Korbuta” w siedmiu tomach – na 210 arkuszy. /Poprzednie wydanie miało cztery tomy o łącznej objętości ok. 125 ark./.

Pierwszy, dwuletni okres pracy obejmował głównie uzupełnienia za lata 1928–1950 przy zasadniczym oparciu się na tekście Korbutowym z wydania poprzedniego. W zestawie haseł Korbutowych skreślono 120 nazwisk pisarzy nie wiążących się bezpośrednio z historią literatury polskiej, a wprowadzono nowych haseł 300, nie licząc pisarzy lat 1914–1939. Biografiom pisarzy nadano charakter faktograficzny, unikając bezpośrednich ocen konkretnych wystąpień pisarza, równocześnie jednak skrupulatnie rejestrowano takie fakty, które w bezsporny sposób ukazywały postawę ideową twórcy. Bibliografię twórczości uzupełniono pozycjami i ważniejszymi wydaniem pominiętymi przez

Korbuta, w dziale opracowań dodano pozycje nowozgromadzone. W ten sposób doprowadzono do pierwszej redakcji dzieła i zimą 1951/1952 kolejno poszczególne tomy złożono w Państwowym Instytucie Wydawniczym z prośbą o robocze recenzje. Objętość złożonych maszynopisów wynosiła ok. 500 arkuszy, tzn. przekraczała więcej niż dwukrotnie pierwotne w tym zakresie zamierzenia.

Ani Komitet Redakcyjny, ani recenzenci nie byli z przedstawionej redakcji dzieła zadowoleni. Nowe materiały, odbiegające w dużym stopniu od pozostawionego niemal bez zmian dawnego tekstu Korbutowego w zakresie materiałów sprzed roku 1928, wykazały, że dawny tzw. „blok korbutowy” wymaga gruntownego opracowania, że podane tam zapisy wymagają sprawdzenia i uzupełnienia za lata nie objęte pierwotnymi założeniami. Obliczenia przeprowadzone w jednym z tomów wykazały, że niewiele ponad 10% pozycji dawnego „bloku korbutowego” może pozostać bez poprawek, podjęto więc korektę większości materiałów wprowadzonych przez Korbuta.

Konferencje zorganizowane przez Państwowy Instytut Wydawniczy w lipcu i październiku 1952 r. zainicjowały na szerszym terenie dyskusję na temat pojawiających się żądań zastosowania oceniającego ujęcia biografii pisarzy oraz ideologicznej wymowy dzieła, zwłaszcza w tomach obejmujących pisarzy dwudziestego wieku. Nowych rozstrzygnięć lub poprawek wymagały ponadto zagadnienia zestawu haseł i selekcji materiałów bibliograficznych oraz niektóre założenia redakcyjne.

Zainteresowane tymi sprawami Biuro Działu Oświaty i Kultury Prezydium Rządu w październiku 1952 r. zleciło Polskiej Akademii Nauk zajęcie stanowiska. Na żądanie PAN Komitet Redakcyjny po wypróbowaniu różnych sposobów ujęć biografii i bibliografii pisarzy opracował zeszyt próbny /powielany/, obejmujący ok. 50 wybranych typowych haseł ze wszystkich tomów, i przedstawił go do oceny szerszemu gronu specjalistów. Dyskusja nad zeszytem próbnym została zorganizowana przez Wydział I PAN w dniu 24 kwietnia 1953 r. Wnioski z tej dyskusji pozwoliły na powzięcie przez Sekretariat Naukowy PAN w dniu 12 maja 1953 r. uchwały zalecającej Komitetowi Redakcyjnemu „przygotować tomy I-IV edycji „Literatury polskiej” Korbuta do druku, opierając układ

tomu na zasadzie życiorysu faktograficznego, z uwzględnieniem faktów biograficznych o wymowie ideowej, oraz na zasadzie bibliografii dzieł danego autora i opracowań o nim odpowiadającej obecnemu stanowi źródeł drukowanych w tym zakresie". Tom piąty /lata 1914-1939/ miał być opracowany według swoistych kryteriów, które miały być oddzielnie ustalone.

Tak więc półtoraroczne dyskusje, poszukiwania wzorów, próbne opracowania itd. doprowadziły w zasadzie do potwierdzenia założeń pierwotnych, kwestionowanych przez krytykę z zewnątrz. Jednakże zasięg pracy został rozszerzony, bo redakcja nowego dzieła nie mogła już ograniczyć się do uzupełnień po roku 1928, ale musiała ogarnąć także sprawdzenie i uzupełnienie pełnego materiału zawartego w dawnym „Korbucie”. Osiągnięte w ciągu poprzednich trzech lat doświadczenia niewątpliwie ułatwiały dalszą pracę, ale równocześnie zmniejszenie dotacji finansowej niemal do połowy zmusiło do zmniejszenia liczby współpracowników; niektóre grupy pracowały odtąd stale w składzie 2-3 osób, a w pewnych okresach tylko jednej osoby.

Przy takim stanie rzeczy praca nad drugą redakcją dzieła była niemal pracą od nowa, znacznie przekraczającą pierwotne założenia, a przy zmniejszonym personelu rozciągającą się na dłuższy przeciąg czasu. Sięganie do źródeł dostępnych Korbutowi doprowadziło do pełniejszego ich wykorzystania zarówno w dziale słowników, bibliografii ogólnych i specjalnych oraz kompendiów, monografii i przyczynków, jak też w dziale czasopism. W celu zmniejszenia do minimum możliwości błędu związanego z lukami istniejącymi w źródłach drukowanych wyczerpano szereg źródeł niedrukowanych, w szczególności materiały profesorów W. Borowego, I. Chrzanowskiego, St. Pigońa oraz K. Czachowskiego, stanowiące ich prywatny warsztat naukowy, wykorzystano bibliografię teatru polskiego opracowaną przez L. Simona, kartoteki Polskiego Słownika Biograficznego, kartoteki bibliograficzne zawartości czasopism zapoczątkowane przez A. Bara i kontynuowane przez IBL oraz kartoteki innych pracowni IBL, prowadzonych przez profesorów Alodię Gryczową i Stefana Wierczyńskiego. Prócz tego poszczególne zespoły wykorzystwały, każdy w swym zakresie, lokalne biblioteki naukowe w Warszawie, Wrocławiu i

Poznaniu, grupa staropolska sięgnęła też do zasobów Biblioteki Miejskiej w Gdańsku. Grupa temu piątego nawiązała kontakty bezpośrednio z pisarzami żyjącymi i poprzez ankiety lub autorską kontrolę wstępnych opracowań uzyskała materiały możliwie najpełniejsze i najbardziej pewne.

Mimo iż w pierwotnym zamyśle opracowane dzieło miało być poprawionym i uzupełnionym wydaniem „Literatury polskiej” G. Korbuta, obecna jego postać tak bardzo odbiega od wzoru, że w istocie jest to dzieło nowe, przejmujące z poprzedniego – obok podstawowego wykazu haseł autorskich – tylko zasadnicze zgrupowanie danych dotyczących jednego pisarza w trzech działach: życiorys, wykaz twórczości, zestawienie opracowań. Jednym z podstawowych założeń nowego ujęcia jest ukazanie rozwoju twórczości pisarza i jego recepcji w społeczeństwie nie tyle przez odpowiednio opracowany życiorys, co przez podanie wszystkich jego utworów w chronologicznym porządku powstawania oraz ich wydań również w porządku chronologicznym. Układ chronologiczny według dat powstania zastosowano także do działów korespondencji, materiałów i opracowań.

Przystępując do drugiej redakcji dzieła Komitet Redakcyjny miał okazję ogłosić drukiem swego rodzaju zeszyt próbny swojej bibliografii. W związku z sesją naukową Roku Odrodzenia opracowany został mianowicie tom specjalny pt. „Bibliografia literatury polskiej okresu Odrodzenia”, obejmujący – obok obszernych sylwetek biograficznych – materiały bibliograficzne przygotowane przez pracowników korbutowej grupy staropolskiej. Do tomu weszło 20 pisarzy, ponad 100 utworów anonimowych i dwa hasła ogólne: „Odrodzenie” i „Reformacja”. Tom ukazał się w końcu lutego 1954 r. Podane w nim opracowania, chociaż nie pozbawione usterek czy błędów, stały się konkretnym wzorcem dla dalszych opracowań, co niewątpliwie przyczyniło się do usprawnienia pracy nad wszystkimi tomami. Na szczególną uwagę zasługiwały w tym tomie próby nowego, nie znanego poprzednio ujęcia haseł ogólnych.

Dalszą próbą wykorzystania w druku materiałów zgromadzonych przez Komitet Redakcyjny była związana z Rokiem Mickiewiczowskim publikacja pt. „Adam Mickiewicz – Zarys bibliograficzny”.

Tu materiały korbutowe zostały poważnie rozszerzone i wzbogacone pozycjami zgromadzonymi indywidualnie przez współautorów /I. Śliwińska, W. Roszkowska, St. Stupkiewicz/, należących zresztą do stałego zespołu pracowników korbutowych. W rezultacie 27-arkuszowy „Zarys”, chociaż nie zawierał części biograficznej, znacznie przekraczał pod względem szczegółowości opracowania podstawowe zamierzenia Komitetu Redakcyjnego. Książka ukazała się w styczniu 1957 r. W tymże roku ten sam zespół współautorski, opierając się głównie na materiałach korbutowych, oddał do druku zarys bibliograficzny J.I. Kraszewskiego /również ok. 25 arkuszy/.

Jeśli chodzi o drugą redakcję całości tomów, główne wysiłki Komitetu Redakcyjnego zostały skoncentrowane na pracy nad tomem staropolskim i tomem obejmującym pisarzy XX wieku.

Wyniki są następujące:

Tom staropolski – ok. 150 arkuszy – został oddany wydawnictwu w grudniu 1956 r., po czym w ciągu roku pracownicy grupy przygotowywali uzupełnienia materiałów za lata 1954–1957. W pierwszym kwartale 1958 r. maszynopis został uzupełniony, w drugim kwartale przekazany Państwowemu Instytutowi Wydawniczemu, który zapowiedział przystąpienie do druku w najbliższych miesiącach.

W jesieni 1957 r. został złożony w wydawnictwie maszynopis części tomu XX wieku, obejmującej hasła na litery A–J. W ciągu roku 1958 wydawnictwu zostanie przekazana część tomu obejmująca hasła na litery K–R, a w roku następnym reszta.

Z innych tomów – w maszynopisie już jest tom epoki Oświecenia /ok. 100 arkuszy/; maszynopis został poddany kontroli redakcyjnej. Tomy epok romantyzmu i pozytywizmu są w toku opracowania w brulionie. Bliski ukończenia jest odrębny tom obejmujący bibliografię czasopism o charakterze społecznym i literackim od XVII wieku do dni dzisiejszych. Łącznie objętość wszystkich tomów wyniesie ok. 1000 arkuszy.

Gromadzone od ośmiu lat „korbutowe” materiały bibliograficzne dotychczas w małym stopniu były ogłaszane drukiem, ale bardzo często były udostępniane pracownikom nauki zainteresowanym poszczególnymi pisarzami. Kartoteki wszystkich grup służyły już

osobom przygotowującym prace doktorskie lub kandydackie, niejednokrotnie nawet magisterskie, zaglądali do nich nieraz samodzielni pracownicy nauki, a kierownicy grup niekiedy wcześniej opracowali niektórych pisarzy oraz wysyłali zainteresowanym gotowy maszynopis opracowań np. W.S. Reymonta, J. Tuwima czy J. Zacharyasiewicza. Maszynopisy te szły do pracowników ze środowisk naukowych w kraju, szły i za granicę, np. do Lwowa i Moskwy. Obok mnóstwa kwerend indywidualnych osobno należy podkreślić przesłanie pewnych zestawów opracowań dla uniwersytetu w Pradze i dla „Encyclopedia italiana” oraz mikrofilmy gotowej części tomu V /1914-1939/ dla Instytutu Słowianoznawstwa w Moskwie.

BIBLIOTEKA INSTYTUTU BADAŃ LITERACKICH

Biblioteka Instytutu Badań Literackich jest biblioteką naukową, której zadania są następujące:

- a/ gromadzenie księgozbioru oraz innych materiałów dokumentacyjnych, zgodnie z założeniami statutowymi Instytutu;
- b/ organizowanie korzystania z zasobów Biblioteki dla pracowników Instytutu oraz dla innych samodzielnych pracowników nauki pracujących w zakresie filologii polskiej.

Biblioteka IBL jako jednostka organizacyjna powstała w 1949 r. W skład jej, obok zbiorów własnych, weszły następujące księgozbiory i inne zasoby:

1/ W 1949 r. została ona wzbogacona księgozbiorem z zapisu Jana i Jadwigi Michalskich. Został on związany organizacyjnie z Biblioteką jako Fundacja. Z dniem ogłoszenia dekretu o zniesieniu fundacji /1952 r./ księgozbiór ten stał się własnością Biblioteki Instytutu.

2/ W 1953 r. w skład Biblioteki weszły zbiory Gabinetu Filologicznego im. Gabriela Korbuta, przekazane Instytutowi przez likwidujące się Towarzystwo Naukowe Warszawskie.

3/ W 1954 r. powstało, jako oddział Biblioteki, Archiwum Naukowe IBL, w skład którego weszły m.in. zbiory rękopiśmienne i ikonograficzne Fundacji im. J.J. Michalskich, fototeka Gabinetu Filologicznego im. G. Korbuta oraz Archiwum E. Orzeszkowej, skła-